

Handreiking

Re-integratie ex-gedetineerde Nederlanders terugkerend na buitenlandse detentie

Annelies Sturm

Moniek Zuurbier

Marieke Cirkel

Juni 2023

Inhoudsopgave

1. Inleiding	3
2. Doelgroep	5
2.1 Aantal Nederlandse burgers in buitenlandse detentie	5
2.2 WETS/WOTS	5
2.3 Bureau Buitenland.....	6
2.4 Op eigen kracht	6
3. Client journey	7
3.1 Arrestatie in het buitenland en verblijf in buitenlandse detentie.....	7
3.2 Terugkeer naar Nederland	12
3.3 Re-integratie in Nederland	16
4. Inspirerende voorbeelden	20
5. Verantwoording.....	25
5.1 Fase 1.....	25
5.2 Fase 2.....	26
Bijlage 1 Geraadpleegde documenten	28
Bijlage 2 Lijst van organisaties.....	30

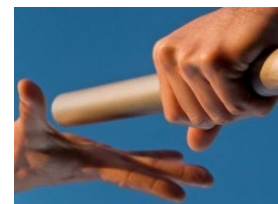
1. Inleiding

Mensen die terugkeren na buitenlandse detentie hebben door de omstandigheden daar en het proces van terugkeer doorgaans een slechtere startpositie voor re-integratie in Nederland.¹ De impact van een buitenlandse detentie is groot. Nederlanders in buitenlandse detentie hebben te maken met soms slechte detentieomstandigheden, met een gemiddeld langere detentieduur dan in Nederland en familie en vrienden die op (grote) afstand zijn.

Tijdens de periode in buitenlandse detentie zijn consulaire medewerkers van de Nederlandse ambassade of consulaat, vrijwilligers van Bureau Buitenland van de Reclassering in Nederland en vrijwilligers van Stichting Epafra betrokken bij de begeleiding van deze groep gedetineerden. Gedetineerden die terugkeren in de Nederlandse samenleving hebben recht op hulp bij hun re-integratie door de gemeente van herkomst (hierna genoemd 'gemeentelijke nazorg').² Gemeentelijke nazorg richt zich op zes gebieden: huisvesting, schulden, werk en inkomen, identiteitsbewijs, zorgverzekering, zorg en het sociaal netwerk. Gezien de impact van een buitenlandse detentie is het voor mensen die terugkeren na buitenlandse detentie belangrijk dat zij tijd en ondersteuning krijgen om weer te acclimatiseren in Nederland, bijvoorbeeld ten aanzien van huisvesting, arbeidsmarkt en beschikbare hulp, al dan niet met hulp van het professioneel en sociaal netwerk in Nederland.

Uit onderzoek^{3 4} blijkt dat mensen die terugkeren na buitenlandse detentie vaak niet doorstromen naar de gangbare Nederlandse resocialisatieprogramma's.⁵ Juist bij mensen met complexe en meervoudige problematiek is continuïteit in samenwerking tussen professionals (uit verschillende domeinen) cruciaal. Een goede ketensamenwerking bestaat bij de gratie van goede en tijdige informatieoverdracht tussen de schakels in de keten. Als deze niet goed op elkaar aansluiten ontstaan knelpunten. Wat is er nodig voor een goede terugkeer van Nederlanders in buitenlandse detentie, welke actoren zijn daarbij betrokken en wat is nodig om een goede re-integratie van deze complexe doelgroep te verbeteren?

Deze handreiking is bedoeld voor professionals die zich bezighouden met de terugkeer en re-integratie van ex-gedetineerden na buitenlandse detentie en heeft als doel bij te dragen aan het optimaliseren van de re-integratie van deze doelgroep. De handreiking maakt inzichtelijk welke stappen genomen moeten worden bij de terugkeer naar Nederland, identificeert zwakke schakels in het traject van terugkeer en re-integratie en biedt inspiratie voor het verbeteren van dit traject. Gedurende het schrijven van de handreiking ontstond het beeld van een estafetteloop: een team legt gezamenlijk een traject af en het succes is afhankelijk van de samenwerking tussen de verschillende deelnemers. Een passende metafoor voor terugkeer

¹ M. van Hall & L. Cleofa-Van Zwet, Recidive na verblijf in buitenlandse detentie. Een studie onder teruggekeerde gedetineerden in Nederland, *Proces* 2020, 99(5), pp. 318-330.

² Ministerie van Binnenlandse zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Gemeenten. *Kansen bieden voor re-integratie. Bestuurlijk Akkoord Re-integratie van (ex-) justitiabele burgers*, 2019.

Ministerie van Binnenlandse zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Gemeenten. *Kansen bieden voor re-integratie in de praktijk. Handreiking Bestuurlijk Akkoord nazorg ex-gedetineerden. Re-integratie van (ex)-gedetineerde burgers*. 2021.

³ B. Vogelvang, & I. Heemskerk, H. Althoff. *Geronseid, gegokt, gepakt en gesteund: de praktijk en de legitimering van het werk van Reclassering Nederland met in het buitenland gedetineerde Nederlanders*. 2015 Avans.

⁴ Van Hall & Cleofa-Van Zwet, 2020: in 2016 was minder dan 10% van gedetineerden die bekend waren bij Bureau Buitenland aangemeld bij gemeentelijke nazorg.

⁵ Dit geldt niet voor de mensen die via strafoverdracht via de WETS/WOTS naar Nederland komen. Zij stromen vanuit detentie wel door naar deze programma's.

en re-integratie na buitenlandse detentie. Het is geen wedstrijd, maar kent wel het element dat samenwerking cruciaal is voor een goede prestatie. Verschillende actoren vormen een team met één doel: succesvolle re-integratie in Nederland. Elke actor een stuk(je) op met de (ex) gedetineerde om vervolgens het stokje door een andere actor te laten overnemen. Wanneer aansluiting met de opvolger wordt gemist, kan het stokje vallen. Dat kost tijd om het stokje weer op te pakken en opnieuw aansluiting te zoeken of kan het zelfs ophouden. Met de ex-gedetineerde als gedupeerde. Weten waardoor het stokje kan vallen geeft inzicht in waar verbetering kan worden aangebracht.

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 geeft een globaal beeld van de grootte van de doelgroep. Hoofdstuk 3 bestaat uit een cliënt journey langs de fasen van het terugkeer- en re-integratietraject. Per fase wordt behandeld wat er in die fase gebeurt, wat de verantwoordelijkheden van de diverse actoren zijn en de kwetsbaarheden in de samenwerking. Elke fase wordt afgesloten met een overzicht van de belangrijkste kwetsbaarheden en bijbehorende aanbevelingen. Deze client journey heeft niet de bedoeling om uitputtend en/of limitatief te zijn, maar schetst een beeld dat inzicht en aanknopingspunten biedt om met stakeholders de mogelijkheden te verkennen voor verbetering van de re-integratie van terugkerende gedetineerden uit het buitenland. Hoofdstuk 4 bevat praktijkvoorbeelden, die laten zien op welke manier het traject van terugkeer en re-integratie soepeler kan verlopen. In Hoofdstuk 5 volgt de beschrijving van de gevolgde methode bij het maken van de handreiking. Bijlage 1 bevat informatie over de organisaties die een rol spelen in de detentie in het buitenland en terugkeer naar Nederland. Bijlage 2 bevat een lijst van de geraadpleegde documentatie.

2. Doelgroep

2.1 Aantal Nederlandse burgers in buitenlandse detentie

Het is vrijwel onmogelijk om aan te geven hoeveel Nederlanders in het buitenland gedetineerd zijn. Op basis van beschikbare cijfers is wel een beeld te schetsen. Het is een onvolledig beeld, maar geeft wel een indruk. Uit eerder onderzoek blijkt dat jaarlijks ongeveer 800 Nederlanders in het buitenland in detentie geraken.⁶ Gemiddeld keren jaarlijks tussen de 650 en 800 gedetineerden terug naar Nederland.⁷ ⁸ Gekeken naar de afgelopen jaren kan geconstateerd worden dat er jaarlijks tussen de 1500 en 2500 Nederlanders gedetineerd zaten in het buitenland. Meer specifiek: op peildatum 1 januari 2022 zaten 1613 Nederlanders gedetineerd in het buitenland. Dit aantal is echter gebaseerd op de bij het ministerie van Buitenlandse Zaken (BZ) bekende dossiers van Nederlandse gedetineerden die hebben aangegeven consulaire bijstand te willen ontvangen. Er vindt geen registratie plaats van gedetineerden die hebben aangegeven geen consulaire bijstand te willen. Om die reden zal het werkelijke aantal van Nederlandse gedetineerden in het buitenland hoger liggen⁹ dan het aantal dat bij BZ bekend is. Hoeveel hoger is logischerwijs niet vast te stellen.¹⁰

De Nederlanders die terugkeren na een buitenlandse detentie, doen dat op veel verschillende manieren. Globaal zijn drie manieren waarop Nederlandse ex-gedetineerden terugkeren te onderscheiden:

1. de groep die in het kader van strafoverdracht terug keert naar Nederland;
2. de groep Nederlandse gedetineerden die de straf uitzit in het buitenland en die een beroep doet op ondersteuning door Nederlandse organisaties tijdens detentie en die met deze ondersteuning terugkeert naar Nederland;
3. de groep gedetineerden die geen beroep doet op ondersteuning en op eigen kracht naar Nederland komt.

2.2 WETS/WOTS

Nederlanders in buitenlandse detentie kunnen via strafoverdracht terugkeren naar Nederland, de straf wordt dan gedeeltelijk uitgezeten in Nederland.¹¹ Er zijn twee wetten voor strafoverdracht: de WOTS (Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnis, buiten de Europese Unie) en de WETS (Wet wederzijdse erkenningen tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties, binnen de Europese Unie).¹² Wanneer gedetineerden via een strafoverdracht terugkeren komen zij, net als gedetineerden in Nederland, in aanmerking voor de reguliere (nazorg)trajecten van de DJI, de gemeenten en de drie reclasseringsorganisaties (3RO¹³). Volgens het Ministerie van Justitie en Veiligheid (Afdeling Internationale Overdracht Strafvonnis) gaat het in 2021 om 204 personen die

---

⁶ Vogelvang, Heemsker, & Althoff 2015.

⁷ Vogelvang, Heemsker, & Althoff 2015.

⁸ F. B. A. M. Hofstee- Van der Meulen. Detained abroad: Assisting Dutch nationals in foreign detention. 2015 's-Hertogenbosch: BOXPress

⁹ Staat van het consulaire, editie 2022. Voor Nederland en Nederlanders wereldwijd; Ministerie van Buitenlandse Zaken

¹⁰ Staat van het consulaire, editie 2022.

¹¹ Op grond van het Verdrag Overbrenging Gevonniste Personen (VOGP). Op basis van dit verdrag kan het vonnis met een gevangenisstraf worden overgedragen van gedetineerden die niet zijn gedetineerd in het land waar zij wonen en leven. Het verdrag voorziet in de procedure van omzetting en voortzetting.

¹²Zie voor een overzicht van landen met bijbehorende regeling: <https://www.dji.nl/documenten/publicaties/2022/03/24/landenoverzicht-strafoverdracht-per-land-1-januari-2020>

¹³ Reclassering Nederland, Stichting Verslavingsreclassering en GGZ, Leger des Heils Jeugdbescherming & Reclassering.

via de WETS en 11 personen die via de WOTS naar Nederland zijn gekomen waarbij deze dossiers succesvol zijn afgesloten.¹⁴

2.3 Bureau Buitenland

Wanneer er geen sprake is van strafoverdracht zit de gedetineerde de straf uit in het buitenland. Tijdens de periode in buitenlandse detentie kan de gedetineerde toestemming geven om ondersteuning van Bureau Buitenland (namens de 3RO) te ontvangen. De ondersteuning van Bureau Buitenland vindt plaats in een vrijwillig kader en de begeleiding stopt als de buitenlandse detentie wordt beëindigd.¹⁵ Hulp vanuit Bureau Buitenland is dan gericht op terugkeer naar Nederland waarbij een overdracht plaatsvindt naar de gemeentelijke nazorg wanneer de gedetineerde dit wenst.¹⁶ In 2021 heeft Bureau Buitenland in totaal 1557 gedetineerden in het buitenland begeleid.¹⁷ De inschatting van Bureau Buitenland is dat zij mondiaal 10 a 15% van de gedetineerden begeleidt die niet bekend zijn bij BZ; dat komt onder andere door een verschil in doelgroep tussen Bureau Buitenland en BZ en ook door het feit dat er gedetineerden zijn die wel met Bureau Buitenland contact willen, maar niet met BZ en omgekeerd. Van *alle* Nederlandse gedetineerden in het buitenland begeleidt Bureau Buitenland circa 60%.¹⁸

Bureau Buitenland draagt de ex-gedetineerden over aan de gemeentelijke nazorg ex-gedetineerden, nadat een (ex)-gedetineerde het nazorg-formulier van Bureau Buitenland heeft ingevuld en toestemming heeft gegeven voor deze overdracht. Zo zijn volgens Bureau Buitenland in het jaar 2021 in totaal 537 personen uitgestroomd uit detentie en bij ongeveer 17% van de uitstroom werd een nazorg-melding afgehandeld door Bureau Buitenland.¹⁹

2.4 Op eigen kracht

Een ex-gedetineerde kan na einde van de detentietijd ook teruggaan naar Nederland op eigen kracht.²⁰ Bij deze groep is er geen sprake van een wettelijke strafoverdracht én Bureau Buitenland heeft geen overdracht gedaan naar een gemeente om nazorg of andere hulpverlening te faciliteren. Teruggekeerde Nederlanders kunnen zichzelf wel aanmelden bij de nazorgafdeling van de gemeente van herkomst.

Het terugkeren in deze vorm heeft nadelen voor de samenleving en voor de ex-gedetineerde zelf. Vooral Nederlanders die hun straf in het buitenland volledig uitzitten kunnen 'buiten alle systemen om' terugkeren naar Nederland. Er is meer kans op recidive omdat er geen begeleiding is bij re-integratie in de samenleving zoals dat wel plaatsvindt wanneer een gedetineerde uit een Nederlandse gevangenis komt.²¹

---

¹⁴ Raad van de Europese Unie. Kaderbesluit 2008/947/JBZ van de Raad van 27 november 2008 inzake de toepassing van het beginsel van de wederzijdse erkenning op vonnissen en proeftijdbeslissingen met het oog op het toezicht op proeftijdvoorwaarden en alternatieve straffen;

Kaderbesluit 2008/909/JBZ van de Raad van 27 november 2008 inzake de toepassing van het beginsel van wederzijdse erkenning op strafvonnissen waarbij vrijheidsstraffen of tot vrijheidsbeneming strekkende maatregelen zijn opgelegd, met het oog op de tenuitvoerlegging ervan in de Europese Unie.

¹⁵ Vogelvang, Heemskerk & Althoff. 2015.

¹⁶ Instroom in 2021 was 519; de uitstroom (terugkeer) 537. In 2020 zijn 1751 gedetineerden in het buitenland begeleid. De instroom in 2020 was 552 en de uitstroom 671. In 2019 bedroeg de uitstroom 835. Bron: jaarverslagen Bureau Buitenland 2019, 2020 en 2021

¹⁷ In 2020 begeleidde Bureau Buitenland in totaal 1751 gedetineerden in het buitenland; in 2019 een totaal van 2069 en in 2018 een totaal van 2225 gedetineerden. Bron: jaarverslagen Bureau Buitenland 2020, 2019, 2018.

¹⁸ F.B.A.M. Hofstee-Van der Meulen. 2015.

¹⁹ In 2020 waren er 116 aanmeldingen naar gemeentelijke nazorg, dat is ook ongeveer 17% van de uitstroom. Bron: Jaarverslag Bureau Buitenland 2021.

²⁰ Van Hall & Cleofa-Van Zwet, 2020,

²¹ <https://nos.nl/artikel/2451400-reclassering-te-weinig-zicht-op-teruggekeerden-uit-buitenlandse-gevangenis>

3. Client journey

Dit hoofdstuk bestaat uit een client journey, het traject dat een Nederlandse gedetineerde doormaakt vanaf de arrestatie in het buitenland tot en met de terugkeer naar en re-integratie in Nederland. De client journey is onderverdeeld in drie fases: de arrestatie en het verblijf in het buitenland, de terugkeer naar Nederland en de re-integratie in Nederland. Per fase geeft de client journey een overzicht van de verschillende gebeurtenissen voor de gedetineerde, de bijbehorende activiteiten van de betrokken actoren en de kwetsbaarheden. Kwetsbaarheden zijn de momenten waarop de kans op goede re-integratie voor de (ex-) gedetineerden in Nederland wordt verminderd. Elke fase sluit af met een overzicht van de grootste knelpunten met aanbevelingen die verwijzingen bevatten naar inspirerende praktijkvoorbeelden in hoofdstuk 4.

Dit overzicht is niet uitputtend, het schetst een beeld van het traject dat een persoon, die in het buitenland wordt gearresteerd en gedetineerd, doorloopt. Het biedt aanknopingspunten voor betrokken instellingen en organisaties om mogelijkheden te verkennen voor verbetering van de re-integratie van terugkerende ex-gedetineerden uit het buitenland.

3.1 Arrestatie in het buitenland en verblijf in buitenlandse detentie

Gebeurtenis	Wat doen de actoren?	Kwetsbaarheden
Een Nederlander wordt gearresteerd in het buitenland.	Gearresteerde kan contact opnemen met het thuisfront .	
De lokale autoriteit (gevangenis/plaats) doet melding bij de ambassade.	Na toestemming van de gedetineerde doet de lokale autoriteit melding van een gearresteerde Nederlander bij ambassade of consulaat . Hierop stuurt de Nederlandse ambassade of het consulaat een informatiepakket ²² aan de gearresteerde .	Informatieverstrekking <ul style="list-style-type: none"> • Niet elke gedetineerde geeft toestemming voor arrestatiemelding bij de ambassade. De Nederlandse ambassade weet dus niet altijd of een persoon gevangen zit. • Geen arrestatiemelding betekent dat de gedetineerde geen informatiepakket krijgt. Een deel van de gedetineerden kan er wel baat bij hebben. • Mensen met een dubbele nationaliteit kunnen kiezen voor de andere nationaliteit en/of in sommige landen krijgen ze geen toestemming voor Nederlandse consulaire bijstand. • Mensen met een verblijfsstatus krijgen beperkt consulaire bijstand.

²² Het informatiepakket bestaat uit de brochure "Gearresteerd in het buitenland" van het ministerie van Buitenlandse zaken, met informatie over consulaire bijstand, over Nederlandse organisaties die kunnen helpen tijdens detentie, over de periode van detentie zelf, het strafproces in het buitenland, mogelijkheden van rechtsbijstand en over de mogelijkheid om de straf in Nederland uit te zitten.

<p>Consulaire medewerker neemt contact op met de gedetineerde.</p>	<p>Consulaire medewerker neemt na de arrestatiemelding contact op met de gedetineerde. Gedetineerde moet schriftelijk bevestigen of hij consulaire bijstand wil (incl. toestemming registratie persoonlijke gegevens). Consulaire medewerker mag eenmaal per detentie een bezoek²³ brengen in Europa, Australië, Canada en Nieuw-Zeeland (=basispakket). Buiten Europa en in zorglanden: maximaal vier maal per jaar (= extra maatwerkpakket).</p> <p>BZ registreert de gedetineerden die consulaire bijstand willen van de ambassade. Van degene die geen contact willen worden geen gegevens bewaard. BZ verstrekt maandelijks een lijst van personen die in het buitenland gedetineerd zijn aan Stichting Inlichtingenbureau van de Nederlandse Gemeenten, de Sociale Verzekeringsbank en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Doel is controle op uitkeringen van gedetineerden zodat die kunnen worden opgeschort. De basis voor deze gegevensoverdracht is de Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen (SUWI) en de Participatiewet.</p>	<p>Informatieverstrekking</p> <ul style="list-style-type: none"> Gegevens gedetineerden (wanneer bekend bij ambassade of consulaat) niet bekend bij gemeentelijke nazorg (wettelijke basis ontbreekt). Wél bij Stichting Inlichtingenbureau Nederlandse Gemeenten voor controleren/stopzetten uitkeringen.
<p>Gedetineerde wijst contactpersoon van thuisfront aan.</p>	<p>De gedetineerde mag één contactpersoon in het thuisland aanwijzen met wie het ministerie van Buitenlandse Zaken in Den Haag (team consulaire case management) contact houdt en geeft toestemming voor informatiedeling. Het ministerie van Buitenlandse Zaken (team consulaire case management) neemt contact op met de contactpersoon die is aangewezen door de gedetineerde. De gedetineerde kan soms ook zelf contact opnemen met het thuisfront. Of de lokale advocaat belt met degene die is aangewezen. Thuisfront kan via het ministerie van Buitenlandse Zaken geld sturen als rechtstreeks geld overmaken niet mogelijk is.²⁴</p>	

²³ Contact kan door bezoek, telefoongesprek, of brieven plaatsvinden. Gedetineerde krijgt informatie en advies, ondersteuning en medewerker kan doorverwijzen.

²⁴ Binnen de consulaire bijstand van het ministerie van Buitenlandse Zaken heet dit 'financiële bemiddeling'.

<p>Gedetineerde vraagt ondersteuning bij Bureau Buitenland en/of Epafra's aan.²⁵</p>	<p>Regiocoördinator van Bureau Buitenland²⁶ regelt na vraag van gedetineerde een vrijwilliger van Bureau Buitenland (indien beschikbaar in land van detentie). De regio coördinator stuurt informatiebladen over regelgeving in Nederland en een half jaar voor vrijlating het boekje Return.</p> <p>Regiocoördinator van Bureau Buitenland neemt contact op met de door de gedetineerde aan Bureau Buitenland opgegeven contactpersoon.</p> <p>Epafra's regelt na vraag van gedetineerde bezoek van een vrijwilliger.²⁷</p> <p>Bureau Buitenland en Epafra's vullen elkaar aan in landen waar tekort is aan vrijwilligers.</p>	<p>Ondersteuning is vrijwillig</p> <ul style="list-style-type: none"> Bureau Buitenland kan niets doen zonder toestemming van de gedetineerde (vrijwillig kader). Kwetsbare gedetineerden die ondersteuning nodig hebben maar geen toestemming geven ontvangen hierdoor geen ondersteuning.
<p>Gedetineerde geeft geen toestemming voor ondersteuning door Bureau Buitenland of Stichting Epafra's.</p>	<p>BZ geeft alleen de gegevens van de gedetineerden die bij hen bekend zijn door aan Stichting Inlichtingenbureau Nederlandse Gemeenten.</p>	<p>Informatieverstrekking</p> <ul style="list-style-type: none"> Gedetineerde is op zichzelf (of op diens netwerk) aangewezen om op de hoogte te geraken van ondersteuningsmogelijkheden bij re-integratie door Nederlandse gemeenten.
<p>Vrijwilliger van Bureau Buitenland begeleidt gedetineerde.</p>	<p>Vrijwilligers bezoeken gemiddeld elke 6 tot 8 weken de gedetineerde, geven ondersteuning en advies en bereiden de gedetineerde voor op terugkeer naar Nederland.²⁸ De vrijwilligers brengen van hun bezoek verslag uit aan de regio-coördinator van Bureau Buitenland. De regio-coördinatoren ondersteunen de vrijwilligers. De regio coördinator stuurt de gedetineerde een half jaar voor diens vrijlating het boekje Return. Dit is een praktisch handboekje om de gedetineerde en diens thuisfront voor te bereiden op terugkeer naar Nederland.</p> <p>Indien gewenst -na aanvraag- maakt de regio coördinator van Bureau</p>	<p>Netwerk/continuïteit:</p> <ul style="list-style-type: none"> Vrijwilliger blijft op afstand van het netwerk van de gedetineerde.

²⁵ Bij de brochure van Bureau Buitenland zit het aanmeldingsformulier (Reclasseringsformulier) waarmee begeleiding kan worden aangevraagd. De gedetineerde moet daar schriftelijk toestemming voor geven want de begeleiding is in vrijwillig kader. De gedetineerde tekent dan ook een begeleidingsovereenkomst (en tekent ook voor het delen van de persoonsgegevens met andere instanties). De gedetineerde kan ook in het reclasseringsformulier één contactpersoon opgeven. De regio-coördinator informeert de gedetineerde en de aangewezen contactpersoon. In het reclasseringsformulier kan de gedetineerde aankruisen of hij/zij bezoek wil krijgen van een vrijwilliger van Bureau Buitenland (als een vrijwilliger beschikbaar is). Doel hiervan is vergroten van het zelfinzicht, zelfredzaamheid en re-integratie, op basis van vrijwilligheid.

²⁶ **Bureau Buitenland** bereidt gedetineerden voor op hun terugkeer naar Nederland. Biedt ondersteuning door informatie en advies te geven. Organiseert o.a. thema- en thuisfrontbijeenkomsten voor het sociale netwerk waarbij nazorg een onderwerp is. Verstuurt de terugkeerbrochure "Return" aan gedetineerden en contactpersonen.

Bureau Buitenland werkt o.a. samen met BZ, Stichting Epafra's, Stichting Lawyers across borders, Dutch & Detained.

²⁷ Doel **Stichting Epafra's**: geestelijke verzorging aan Nederlanders in buitenlandse detentie.

²⁸ Brochure Vrijwilligersbeleid Bureau Buitenland.

	Buitenland een sociaal rapport op om buitenlandse rechter te informeren.	
Vrijwilliger van Stichting Epafra ²⁹ geeft gedetineerde geestelijke ondersteuning.	Vrijwilligers bezoeken de gedetineerde, bieden geestelijke zorg en steun. Stichting Epafra maakt tijdschrift Comeback met andere ketenpartners. ³⁰	Informatieverstrekking <ul style="list-style-type: none"> In het tijdschrift Comeback wordt niet structureel aandacht gegeven aan de ondersteuningsmogelijkheden van gemeentelijke nazorg voor ex-gedetineerden.
Contact met thuisfront	Regio coördinator Bureau Buitenland en/of Stichting Epafra heeft contact met het thuisfront , wanneer de gedetineerde hier toestemming voor geeft. Thuisfront kan ook zelf contact opnemen met deze instanties.	Netwerk <ul style="list-style-type: none"> Het netwerk wordt niet vanzelfsprekend vroegtijdig betrokken bij het contact met gedetineerde in buitenland.
Gedetineerde vraagt onderwijs aan	Mogelijkheid om een cursus of studie op afstand te volgen via Stichting Educatie achter buitenlandse tralies .	
Gedetineerde vraagt aanvullende juridische ondersteuning aan.	De gedetineerde moet een lokale advocaat hebben. Daarnaast kunnen Nederlandse gedetineerden in het buitenland in aanmerking komen voor aanvullende juridische ondersteuning van Stichting Lawyers Across Borders (LAB) , Stichting Dutch & Detained (D&D) . ³¹ Een gedetineerde kan ook zelf een advocaat in Nederland benaderen voor (zelf gefinancierde) juridische ondersteuning, bijvoorbeeld de organisatie PrisonLAW .	

Waar valt het stokje?

Informatieverstrekking

- De gedetineerde geeft **geen** toestemming voor consulaire bijstand. Wanneer ze ook niet via medegedetineerden of vrijwilligers alsnog in contact komen met Bureau Buitenland missen ze informatie en komen niet in beeld bij de Nederlandse autoriteiten. Deze gedetineerden kunnen wel baat hebben bij contact.
- De gedetineerde geeft **wel** toestemming voor consulaire bijstand maar geeft **geen** toestemming tot contact met Bureau Buitenland of Stichting Epafra. Daardoor is er geen ondersteuning door vrijwilligers ter plaatse. Hierdoor heeft de ex-gedetineerde ook geen informatie over de mogelijkheden ten aanzien van gemeentelijke nazorg. Dit kan re-integratie bij terugkeer bemoeilijken.

²⁹ Aanmeldprocedure Epafra: bezoek kan worden aangevraagd door gedetineerde via het contact met de ambassade, of met de antwoordenvolp in het tijdschrift Comeback of door rechtstreeks te schrijven of te bellen.

³⁰ Comeback, het Nederlandstalige tijdschrift dat gratis wordt verspreid onder Nederlandse gedetineerden in het buitenland, wordt gemaakt door Stichting Epafra, Reclassering Nederland, Dutch & Detained en Lawyers across Borders. Comeback bevat nieuws, juridische informatie, geloof en mentale kracht.

³¹ Deze stichtingen ontvangen financiering van het Ministerie van Buitenlandse Zaken.

Ondersteuning bij re-integratie is vrijwillig

- Ondersteuning door Bureau Buitenland is vrijwillig. Gedetineerden die ondersteuning zouden kunnen gebruiken, maar zelf geen toestemming geven, ontvangen geen ondersteuning. Daar vallen ook kwetsbare gedetineerden onder die niet kunnen lezen of schrijven en/of een verstandelijke beperking hebben.

Continuïteit/netwerk

- Het is niet vanzelfsprekend dat het netwerk vroegtijdig wordt betrokken bij de gedetineerde in het buitenland. Dit kan vroegtijdige samenwerking met dit netwerk belemmeren, wat de kans op hulp bij de re-integratie verkleint.

Aanbevelingen

Informatieverstrekking

- **Ministerie van Buitenlandse Zaken:** Consulaire medewerkers kunnen hun invloed aanwenden om bewustzijn te vergroten bij gedetineerden van het belang van het contact met Bureau Buitenland en/of Stichting Epafra met het oog op terugkeer en re-integratie. Tijdens het bezoek of telefoongesprek kan de consulaire medewerker de gedetineerde informeren over de mogelijkheden van de gemeentelijke nazorg. Extra aandacht is nodig voor kwetsbare gedetineerden die niet kunnen lezen of schrijven en/of een verstandelijke beperking hebben.
- **VNG en Bureau Buitenland** kunnen aan de gedetineerden, consulaire medewerkers en de vrijwilligers in het buitenland laagdrempelige informatie verstrekken over de functie van de gemeentelijke nazorg. Dit kan gedaan worden door de VNG in samenwerking met Bureau Buitenland.
Zie voorbeeld: **Het verstrekken van informatie over gemeentelijke nazorg aan vrijwilligers van Bureau Buitenland**
- **VNG:** Het tijdschrift Comeback biedt mogelijkheden om de gedetineerden te voorzien van informatie over de mogelijkheden van de gemeentelijke nazorg. De VNG kan worden betrokken bij het maken van Comeback.

Continuïteit/netwerk

- **Bureau Buitenland:** blijvend aandacht houden voor mogelijkheden van Bureau Buitenland om met het (in)formele netwerk vroegtijdig samen te werken. Thuisfrontdagen uitbouwen in samenwerking met andere organisaties zoals VNG en Stichting Epafra.
Zie voorbeeld: **Verbeteren van contact met het netwerk van (ex)gedetineerden**
- Onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om de vrijwilligers hierin een rol te laten spelen.

3.2 Terugkeer naar Nederland

Gebeurtenis	Wat doen de actoren?	Kwetsbaarheden
<p>Gedetineerde keert terug naar Nederland via WETS/WOTS</p>	<p>De gedetineerde kan een aanvraag doen voor strafoverdracht. Indien sprake is van een strafoverdracht dan gelden de WOTS en de WETS. De WETS procedure geldt voor landen in de EU. De WOTS procedure (voor andere landen). Bij strafoverdracht voert de afdeling IOS (Internationale Overdracht strafvonnis, onderdeel van DJI) de strafoverdracht uit.³²</p>	<p>Ondersteuning is vrijwillig</p> <ul style="list-style-type: none"> Zonder strafoverdracht komt de ex-gedetineerde zonder forensische zorgtitel³³ aan in Nederland. Kwetsbaren onder hen komen niet vanzelfsprekend terecht bij benodigde zorg.
<p>Ex-gedetineerde keert na uitzitten straf in buitenland terug met behulp van Bureau Buitenland naar gemeentelijke nazorg</p>	<p>De Regio-coördinator van Bureau Buitenland doet, ongeveer 3 maanden voor de datum van vrijlating, de overdracht aan de gemeentelijke nazorg. Dit gebeurt op basis van de gemeente waar de gedetineerde als laatste stond ingeschreven. Via het aanmeldingsformulier 'nazorg na detentie' geeft de gedetineerde toestemming voor dit contact. Dit is vrijwillig en kan zowel tijdens als na detentie worden aangevraagd. Ex-gedetineerden die vastlopen na terugkeer kunnen ook contact opnemen met Bureau Buitenland. De regiocoördinator vult het Formulier 'verwijzing gemeentelijke nazorg ex-gedetineerden' in en verstuurt dat aan de betreffende gemeentelijke nazorgcoördinator.</p>	<p>Zicht op doelgroep</p> <ul style="list-style-type: none"> Niet de gehele doelgroep die gemeentelijke nazorg nodig heeft is bij Bureau Buitenland in beeld. Gevolg is dat een deel van de ex-gedetineerden terugkomt in Nederland zonder informatie over de mogelijkheden van gemeentelijke nazorg. <p>Continuïteit</p> <ul style="list-style-type: none"> Duidelijkheid over de datum van terugkeer is niet vanzelfsprekend (bijv. vanwege wet- en regelgeving in een land). Gevolg is dat er onvoldoende tijd is voor urgente praktische zaken zoals het voorbereiden van aanvraag ID, aanvraag uitkering (alleen mogelijk met geldig ID), zorgverzekering en inschrijving als woningzoekende. Bureau Buitenland heeft geen toegang tot de Basis Registratie Personen (BRP)³⁴ en is afhankelijk van de informatie in de arrestatiemelding van BZ over het inschrijfadres in Nederland. Dit is niet altijd correct, waardoor de overdracht naar een gemeente lang kan duren. <p>Verwachtingen ex-gedetineerde</p> <ul style="list-style-type: none"> Ex-gedetineerde heeft verwachtingen van ondersteuning door familie en officiële instanties zoals reclassering bij terugkeer. Er is sprake van een kennisachterstand bij de ex-gedetineerde. Na een lange detentieduur weet de ex-gedetineerde

³² Er moet wel altijd sprake zijn van een voldoende strafresistant. De gedetineerde zit dan de resterende straf uit in een Nederlandse PI. In dat geval houden de casemanagers zich dan bezig met de (start van de) nazorg. In P.I. wordt een D&R plan opgesteld (art 18a Pbw en art 20d PM). De casemanager stuurt via INJUS een infoblad met gegevens van de gedetineerde aan de gemeente. Deze groep gedetineerden valt buiten de scope van dit onderzoek.

³³ Meer informatie over forensische zorgtitels: [Forensische zorgtitels | Forensische Zorg](#)

³⁴ Alleen bij mensen die eerder met justitie in aanraking gekomen zijn kan Bureau Buitenland via de Justitiële documentatie (Justid) deze gegevens zien, dit gaat echter veranderen.

		<p>weinig van veranderingen in Nederland.</p> <ul style="list-style-type: none"> De ex-gedetineerde komt uit een strafcultuur, waarin dingen worden opgelegd, en ontmoet in Nederland een cultuur van zelfredzaamheid. Dat kan ex-gedetineerden het gevoel geven overvraagd te worden.
<p>Ex-gedetineerde gaat op eigen kracht naar Nederland</p>	<p>Ex-gedetineerde gaat direct naar eigen informele netwerk.</p> <p>Ex-gedetineerde zoekt mogelijk zelf contact met de gemeentelijke nazorg, soms via het informele netwerk, of via formele netwerk, bijvoorbeeld Stichting Epafras of maatschappelijke opvang. Ook ex-gedetineerden die op eigen kracht naar Nederland komen kunnen aanspraak maken op gemeentelijke nazorg.</p> <p>Via Schiphol: Schiphol Social Work kan ex-gedetineerde opvangen. Voor het luchthavenpastoraat Schiphol is er elke dag een pastor aanwezig die hulp en ondersteuning biedt aan passagiers. Schiphol Social Work helpt dak- en thuislozen en andere kwetsbare mensen die hulp nodig hebben, o.a. door ze naar de gemeente te geleiden waarmee zij binding hebben en te bemiddelen.</p>	<p>Netwerk</p> <ul style="list-style-type: none"> De kwaliteit van het informele netwerk wisselt. <p>Continuïteit</p> <ul style="list-style-type: none"> Wanneer ex-gedetineerden op eigen initiatief contact willen met de gemeentelijke nazorg is deze niet altijd goed vindbaar. Hierbij is er geen overdracht vanuit Bureau Buitenland of Stichting Epafras. Belangrijke informatie kan verloren gaan. <p>Zelfredzaamheid</p> <ul style="list-style-type: none"> Ex-gedetineerden hebben niet altijd geld voor het ticket voor de terugreis. Soms ook problemen met (verlopen) reispapieren. De kans is aanwezig dat kwetsbare ex-gedetineerden langere tijd zonder middelen (geld, verblijfplaats e.d.) in het buitenland moeten verblijven.
<p>Ex-gedetineerde gaat terug na veroordeling van zedenmisdrijf of ernstig geweldsmisdrijf</p>	<p>Ex-gedetineerde kan Bureau Buitenland vragen een melding van terugkomst te doen bij de burgemeester van de gemeente van herkomst. De burgemeester kan dan maatregelen treffen om onnodige opschudding te voorkomen. Het is een vertrouwelijke melding in het kader van het programma Bestuurlijke Informatie Justitiabelen (BIJ).³⁵</p>	

³⁵ [Reclassering Nederland | Informatievoorziening Justitiabelen - Reclassering Nederland](#)

Waar valt het stokje?

Continuïteit

- Wanneer onduidelijk is op welke termijn de ex-gedetineerde terugkomt naar Nederland of wanneer niet duidelijk is bij welke gemeente de ex-gedetineerde is ingeschreven. Gevolg is dat er onvoldoende tijd is voor urgente praktische zaken zoals een aanvraag ID, aanvraag uitkering, zorgverzekering en inschrijving als woningzoekende.
- De ex-gedetineerde is niet altijd op de hoogte van de ondersteuningsmogelijkheden bij re-integratie door de gemeentelijke nazorg. De gemeentelijke nazorg is bovendien niet altijd goed vindbaar en bereikbaar voor de ex-gedetineerde, voor diens informele netwerk en wellicht ook voor professionals van andere instellingen.

Verwachtingen

- Wanneer de ex-gedetineerde hoge verwachtingen heeft van ondersteuning door familie, vrienden en instanties bij terugkeer naar Nederland. Dit resulteert vaak in teleurstelling bij de ex-gedetineerde. Ook kan het beroep op de zelfredzaamheid van de ex-gedetineerde in Nederland de gedetineerde het gevoel geven overvraagd te worden.

Netwerk

- Wanneer de kwaliteit van het informele netwerk onvoldoende is, kan dit netwerk (te) weinig ondersteuning bieden aan de ex-gedetineerde.

Zelfredzaamheid

- Wanneer ex-gedetineerden langere tijd zonder middelen in het buitenland moeten verblijven, is de ex-gedetineerde kwetsbaar en is er een verhoogde kans op recidive.

Aanbevelingen

Continuïteit

- **VNG en gemeenten:** Gemeentelijke nazorg goed vindbaar en bereikbaar maken voor de ex-gedetineerden die terugkeren uit het buitenland en voor hun netwerk. De vindbaarheid van de gemeentelijke nazorg vergroten door een eenduidige opmaak van de webpagina van de gemeente met overzichtelijke presentatie van de verschillende contactmogelijkheden en aanbod van ondersteuning. De VNG kan een format ontwerpen.
Zie voorbeeld: [Een goede online vindbaarheid van gemeentelijke nazorg](#)

Netwerk

- **Bureau Buitenland:** Het informele netwerk is een belangrijke duurzame actor in de re-integratie van de ex-gedetineerden, daarom is het belangrijk voor Bureau Buitenland om het informele netwerk te stimuleren om contact op te nemen met de gemeentelijke nazorg ex-gedetineerden. Er kan gebruik gemaakt worden van bestaande initiatieven op sociale media zoals de facebookgroep [Achterblijvers na detentie](#)
Zie voorbeeld: [Verbeteren van contact met het netwerk van \(ex\)gedetineerden](#)

Zelfredzaamheid

- **Gemeentelijke nazorg en Bureau Buitenland:** In de samenwerking tussen gemeentelijke nazorg en Bureau Buitenland mogelijkheden zoeken om ex-gedetineerden te helpen aan middelen om naar Nederland te komen.
Zie voorbeeld: **Een proactieve en flexibele gemeentelijke nazorg**

3.3 Re-integratie in Nederland

Gebeurtenis	Wat doen de actoren?	Kwetsbaarheden
<p>Ex-gedetineerde neemt contact op met de gemeentelijke nazorg.</p>	<p>De ex-gedetineerde moet zo snel mogelijk na terugkomst in Nederland zelf contact opnemen met de gemeentelijke nazorg. De gemeentelijke nazorg coördinatoren zorgen voor overdracht van informatie naar reguliere hulpverleningsinstanties in Nederland. De ex-gedetineerde moet daar dus wel toestemming voor geven. Ex-gedetineerden kampen vaak met complexe problematiek.³⁶</p>	<p>Vindbaarheid / Benaderbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> Gemeentelijke nazorg heeft niet overal dezelfde naam. Mate van benaderbaarheid wisselt: van een algemeen mailadres tot een mogelijkheid om een medewerker rechtstreeks te bellen. <p>Functie invulling</p> <ul style="list-style-type: none"> Gemeentelijke nazorg kent diversiteit qua functie- invulling; afhankelijk van gemeente, persoon, ervaring met doelgroep, budget, grootte afdeling, taakopvatting (van alleen doorverwijzen tot ook zelf hulp bieden). <p>Begeleiding is vrijwillig</p> <ul style="list-style-type: none"> Voor deze kwetsbare doelgroep is geen forensische indicatie voor begeleiding mogelijk.
<p>Gemeentelijke nazorg begeleidt de ex-gedetineerde</p>	<p>Bestuurlijk akkoord: DJI, gemeenten en 3RO werken samen aan een succesvolle re-integratie op 5 basisvoorwaarden en een 6e beschermende factor³⁷ om de gedetineerde optimaal voor te bereiden op terugkeer; ook bescherming maatschappij.</p> <p>Gemeentelijke nazorg coördinatoren regelen versneld een ID en een eerste uitkering in samenwerking met gemeentelijke afdelingen Burgerzaken en Werk en Inkomen. Andere basisvoorwaarden hebben meer tijd nodig. Zonder een geldig legitimatiebewijs kunnen bijvoorbeeld geen uitkering of zorg worden aangevraagd.</p> <p>Gemeentelijke nazorg coördinatoren werken samen met Burgerzaken Sociale zaken, Kredietbank, Zorg- en Veiligheidshuis, Maatschappelijke Opvang, GGZ.</p>	<p>Zicht op doelgroep</p> <ul style="list-style-type: none"> De doelgroep ex-gedetineerden uit het buitenland wordt niet expliciet als doelgroep benoemd in het Bestuurlijk Akkoord en Handreiking bestuurlijk akkoord nazorg ex-gedetineerden.³⁸ Mogelijk daardoor weinig zicht op deze doelgroep. <p>Aard problematiek</p> <ul style="list-style-type: none"> De doelgroep kent, als gevolg van problemen op meerdere leefgebieden een complexe hulpvraag. <p>Continuïteit</p> <ul style="list-style-type: none"> Wachtlijsten (in het algemeen) voor zorg en huisvesting zijn lang. Verslaafde ex-gedetineerden zijn extra kwetsbaar vanwege: het (nog) niet hebben van een zorgverzekering waardoor directe hulp niet kan worden

³⁶ Geen legitimatiebewijs, geen onderdak, geen werk en inkomen, instabiel thuisfront/netwerk, soms psychische stoornis, LVB, schulden, medische hulpvragen. Psychisch kwetsbaar, al dan niet door de detentie in het buitenland. Wantrouwend, minder zelfredzaam door strafcultuur.

³⁷ Nazorg betreft 5 basisvoorwaarden en een 6^e beschermende factor: 1) geldig ID 2) onderdak na ontslag uit detentie 3) inkomen uit werk of uitkering of vorm van dagbesteding

4) inzicht in en aanpak schuldenproblematiek

5) vaststellen zorgbehoeften, evt. passende indicatiestelling zorg (zorgverzekering)

6) opbouwen ondersteunend positief netwerk

³⁸ Ministerie van Binnenlandse zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Gemeenten. *Kansen bieden voor re-integratie. Bestuurlijk Akkoord Re-integratie van (ex-) justitiabele burgers*, 2019.

Ministerie van Binnenlandse zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Gemeenten. *Kansen bieden voor re-integratie in de praktijk. Handreiking Bestuurlijk Akkoord nazorg ex-gedetineerden. Re-integratie van (ex)-gedetineerde burgers*. 2021.

		<p>opgestart. Daarnaast zijn er vaak wachtlijsten voor deze hulp. Verslavingsproblematiek is vaak een contra-indicatie voor opvangplekken/woonvoorzieningen waardoor zij aangewezen zijn op hostels of nachtopvang waar ook andere verslaafden verblijven waardoor problematiek in stand blijft of zelfs verergert en het risico op terugval wordt verhoogd.</p>
<p>Ex-gedetineerde ontvangt ondersteuning in Nederland</p>	<p>Onder andere door: Woningbouwcorporaties Leger des Heils Arbeidstoeleiding zoals CurrentWerkt Vrijwilligersorganisaties zoals Gevangenzorg Nederland, Humanitas, Bonjo Schuldhulpverlening GGZ Verslavingszorg Beschermd wonen Maatschappelijke opvang, zoals Exodus</p>	<p>Formeel netwerk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Begeleiding is niet als vanzelfsprekend activerend van aard zoals regelmatig contact met de ex-gedetineerde onderhouden om zo aan te sporen actief te blijven.
<p>Ex-gedetineerde ontvangt ondersteuning van eigen netwerk</p>	<p>Eigen netwerk van ex-gedetineerde</p>	<p>Informeel netwerk</p> <ul style="list-style-type: none"> • Er wordt een groot beroep gedaan op (ex-)partner, kinderen, vrienden, familie of werkgever. Toch blijft dit netwerk tijdens de detentie in het buitenland op afstand, terwijl het sociaal netwerk wel als duurzame actor belangrijk is. • Na een lang verblijf in buitenland moet men weer een netwerk opbouwen. Lang uitgesloten van deelname aan maatschappij waardoor er vervreemding kan ontstaan van informele netwerkliden. • Klein deel van de ex-gedetineerden heeft geen binding (meer) met Nederland.
<p>Ex-gedetineerde landt in Nederlandse samenleving</p>		<p>Zelfredzaamheid</p> <ul style="list-style-type: none"> • Overgang (cultuur) naar Nederland is groot. Veel zelfredzaamheid nodig, veel ex-gedetineerden ervaren weinig (h)erkenning voor de geleden psychische en soms ook fysieke schade en ervaren weinig ondersteuning. <p>Behoeft</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veel ex-gedetineerden hebben tijd en ruimte nodig om te 'landen': wennen aan de Nederlandse samenleving, regelen van praktische zaken en hulpverlening, opnieuw opbouwen van netwerk.

Wanneer valt het stokje

Continuïteit

- De invulling van de functie gemeentelijke nazorg is verschillend.
- De begeleiding aan de ex-gedetineerde is soms weinig activerend (geen follow-up).
- Bij de ex-gedetineerden is veel complexe, meervoudige problematiek aanwezig, terwijl de hulpverlenende instellingen lange procedures en lange wachttijden kennen.

Begeleiding is vrijwillig

- Voor de ex-gedetineerde die als gevolg van complexe problemen extra kwetsbaar is, is geen forensische indicatie voor begeleiding mogelijk.

Aard problematiek en hulpvraag

- Voor de ex-gedetineerden is de overgang naar Nederland groot, ex-gedetineerden hebben vaak hooggespannen verwachtingen. Veel zelfredzaamheid is nodig, men ervaart weinig (h)erkenning voor de geleden psychische en soms ook fysieke schade. Men ondervindt weinig hulp en ondersteuning.

Netwerk

- Groot beroep op (ex-)partner, kinderen, familie, vrienden of werkgever. Het netwerk is een duurzame actor, maar er wordt nog niet standaard op ingezet. Na lang verblijf in buitenland moet men weer een netwerk opbouwen.

Aanbevelingen

Continuïteit

- **Gemeenten:** Gemeentelijke nazorg heeft een proactieve invulling van de functie en heeft voldoende kennis van de behoeften van de ex-gedetineerden uit het buitenland. Zie voorbeeld: **Gemeentelijke nazorg met goede kennis van de behoeften van ex-gedetineerden uit het buitenland**
- Ex-gedetineerden die via Werk en Inkomen bij de gemeente aankomen worden geïnformeerd over de mogelijkheid van ondersteuning bij re-integratie door de gemeente. Zie voorbeeld: **Het organiseren van gemeentelijke nazorg wanneer ex-gedetineerde geen contact heeft gehad met Bureau Buitenland**
- **Gemeenten:** De kennis van de behoeften van ex-gedetineerden uit het buitenland loopt uiteen in verschillende gemeenten: in grote gemeenten is veel kennis aanwezig in kleine gemeenten weinig. Het is aan te bevelen deze kennis te delen met elkaar. Zie voorbeeld: **Gemeentelijke nazorg met goede kennis van de behoeften van ex-gedetineerden uit het buitenland**

Begeleiding is vrijwillig

- **Gemeenten:** Gemeentelijke nazorg verkent de mogelijkheden tot vrijwillige reclassering. Zie voorbeeld **Inhuur van reclassering door gemeenten**

Aard problematiek en hulpvraag

- **Gemeenten:** De gemeentelijke nazorg kan verwijzen naar een landingsplaats voor ex-gedetineerden uit het buitenland. Hier krijgen de ex-gedetineerden praktische en mentale begeleiding en ondersteuning bij de start van hun re-integratie. zie voorbeeld: **Een goede landingsplaats is van belang voor re-integratie**
- Wanneer een dergelijke landingsplaats niet aanwezig is in de gemeente, verkent de gemeente mogelijkheden om een landingsplaats te creëren voor ex-gedetineerden uit het buitenland. Een landingsplaats biedt praktische hulp, erkenning en ondersteuning, heeft een goede samenwerking met de ketenpartners en kent de mogelijkheden voor huisvesting en werk en zorg voorzieningen.

4. Inspirerende voorbeelden

Een goede online vindbaarheid van gemeentelijke nazorg

De online vindbaarheid van de gemeentelijke nazorg voor ex-gedetineerden varieert. Dit kan worden verbeterd. Door bijvoorbeeld een blokje 're-integratie en nazorg' op de (home)pagina van de gemeentelijke website te plaatsen met duidelijke contactgegevens van de afdeling nazorg.

- De gemeente Kennemerland heeft bijvoorbeeld een speciale website gelanceerd voor ex-gedetineerden. Op deze website staat alle informatie die belangrijk is voor een goede terugkeer in de samenleving. Bijvoorbeeld hoe je werk vindt na detentie. Of over geldzaken, onderdak of nieuwe mensen ontmoeten (<https://www.nazorgdetentie.nl>). Ook de gemeente Rotterdam heeft een pagina waarop zij verwijst naar het team Detentie & Re-integratie en beschrijft wat dit team voor een ex-gedetineerde kan doen. Ook als deze in het buitenland gedetineerd was (rotterdam.nl/nazorg-gedetineerden).
- Gemeente Den Haag benoemt op haar website specifiek de mogelijkheden na buitenlandse detentie:

Detentie in het buitenland

Heeft u in een buitenlandse gevangenis gezeten? Ook dan kan Bureau Nazorg u helpen. Heeft u al contact gehad met Reclassering (Bureau Buitenland) in het buitenland? Dan meldt Reclassering Nederland u aan bij Bureau Nazorg.

Het organiseren van gemeentelijke nazorg wanneer ex-gedetineerde geen contact heeft gehad met Bureau Buitenland

Van de gedetineerden die geen toestemming geven voor overdracht van hun gegevens door Bureau Buitenland aan gemeentelijke nazorg is niet bekend dat zij terugkeren na buitenlandse detentie. Ex-gedetineerden ontvangen hierdoor geen ondersteuning bij hun re-integratie door de afdeling Nazorg Gedetineerden. Hun gegevens zijn wel bekend bij de afdeling Werk en Inkomen van de betreffende gemeenten, doordat BZ (indien bekend en geregistreerd) deze doorgeeft aan Stichting Inlichtingen Bureau.

- De gemeente Den Haag heeft hiervoor een oplossing gevonden. Alle ex-gedetineerden die een uitkering nodig hebben, vragen deze aan bij de afdeling Nazorg ex-gedetineerden. Deze nazorgcoördinatoren zijn ook consulents Werk en Inkomen. De consulent ziet direct of er een melding van het inlichtingenbureau in het systeem staat en weet daarmee dat de betreffende persoon in het buitenland gedetineerd is geweest. Met deze informatie is het mogelijk het gesprek aan te gaan met de ex-gedetineerde over wensen en behoeften op het gebied van praktische zaken, ondersteuning en hulp. Gemeente Amsterdam heeft een soortgelijke oplossing gevonden. In deze gemeente zijn 'dedicated inkomensconsulents' aangesteld. Deze consulents werken voor de afdeling Werk en Inkomen én voor de afdeling Nazorg gedetineerden.

Het verstrekken van informatie over gemeentelijke nazorg aan vrijwilligers van Bureau Buitenland

De vrijwilligers in het buitenland moeten goed op de hoogte zijn van wat de gemeentelijke nazorg kan doen voor de gedetineerden op het moment dat zij terugkeren naar Nederland. Het direct informeren van de vrijwilligers door de gemeentelijke nazorg werkt het beste. Bureau Buitenland heeft bijvoorbeeld ten tijde van de lockdown vanwege de COVID-19 pandemie meerdere online sessies verzorgd voor de vrijwilligers in Duitsland, waarin nazorgcoördinatoren uit Arnhem, Breda en Enschede informatie hebben gegeven over hun werkwijze en hun aanbod.

Verbeteren van contact met het netwerk van (ex)gedetineerden

Via het informele netwerk van een gedetineerde krijgen instanties makkelijker contact met terugkerende ex-gedetineerden. Het is daarom belangrijk om al tijdens detentie contact te leggen met dit netwerk. De thuisfrontdagen van Bureau Buitenland zijn een inspirerend voorbeeld. Op deze thuisfrontdagen zijn regelmatig gastsprekers die informatie geven over de werkwijze en het aanbod van diverse organisaties en instellingen (o. a. van BZ, IOS, Gevangenenzorg).

De gemeentelijke nazorg van Den Haag heeft op een van de thuisfrontdagen een presentatie gegeven met de boodschap: "Meld je vroeg genoeg aan, zodat de gemeente in kaart kan brengen wie er wanneer terugkomt". De nazorgcoördinator gaf informatie over wat de gemeente kan doen en welke mogelijkheden er zijn. Het doel is verwachtingsmanagement: het thuisfront en dus de gedetineerde beter voorbereiden. Een ander doel is het contact met het netwerk verstevigen. Zo kan de gemeente de gedetineerde proactief benaderen.

Een proactieve en flexibele gemeentelijke nazorg

De gemeentelijke nazorg ex-gedetineerden kan op verschillende manieren proactief zijn en de nazorg van de ex-gedetineerden uit het buitenland voorspoedig laten verlopen.

- Wanneer een ex-gedetineerde uit Den Haag bijvoorbeeld is gemeld bij de gemeentelijke nazorg door Bureau Buitenland, maar deze komt niet opdagen, rapporteert de nazorg dit terug, zodat Bureau Buitenland de ex-gedetineerde kan motiveren toch te gaan. De verschillende afdelingen van de gemeente zitten in één team nazorg. Daardoor is een snelle aanvraag van een bijstandsuitkering mogelijk. Wanneer nog niet alle stukken aanwezig zijn voor de toekenning van een uitkering is het mogelijk snel een voorschot uit te keren. Het is ook mogelijk om bonnen voor de supermarkt mee te geven indien nodig. Deze bonnen worden betaald uit de bijzondere bijstand. Ook een WMO-consulent maakt deel uit van het team nazorg. Daardoor is het mogelijk om van te voren al een afspraak te maken voor eventuele zorg of begeleiding vanuit de WMO.
- De gemeenten Arnhem en Den Haag stemmen onderling af over de ondersteuningswens van een ex-gedetineerde. Een ingezetene uit Den Haag kwam bijvoorbeeld uit buitenlandse detentie en heeft aangegeven zich te willen vestigen in Arnhem bij familie. Deze persoon is door langdurige detentie in het buitenland kwetsbaar, er is zowel lichamelijk als geestelijk sprake van detentieschade. De gemeente van herkomst (in dit geval Den Haag) is verantwoordelijk voor de nazorg en draagt daarbij ook de kosten. Duidelijk was dat deze persoon zorg en ondersteuning nodig had van familie. De beide gemeenten hebben in afstemming een oplossing gevonden: de persoon is ingetrokken bij het familielid en heeft

zich ingeschreven in Arnhem. Er was sprake van mantelzorg (familieid zorgt voor ex-gedetineerde) en op basis hiervan werd dit gefinancierd.

De betrokken nazorgcoördinator handelde in dit geval proactief en sloot aan bij de wens van de betrokken ex-gedetineerde. Door creatief meedenken en samen te werken met degenen die kennis hebben van de WMO-gelden is het mogelijk deze oplossing te financieren.

- Gemeente Arnhem helpt kwetsbare ex-gedetineerden actief naar Nederland te komen. Zo zat een kwetsbaar persoon gedetineerd in Suriname en gaf aan niet vrij te willen komen omdat er geen verblijfplaats beschikbaar was in Suriname. Hij wilde gedetineerd blijven totdat het mogelijk zou zijn om terug te keren naar Nederland. Bureau Buitenland meldt zorgen over de kwetsbaarheid van deze persoon en de kans op misbruik (drugsmokkel) en overlegt met gemeente van herkomst Arnhem. Er is een WLZ-indicatie (Wet Langdurige Zorg) vanwege een complexe hulpvraag op het gebied van zorg en huisvesting. Dit was in deze casus helpend omdat de WLZ landelijk gefinancierd wordt. De gemeente Arnhem besluit het ticket voor terugkomst te betalen. Na aankomst op Schiphol begeleidt de reclasseringswerker verbonden aan Bureau Buitenland deze persoon naar een beschermde woonvorm in Arnhem. Gemeente Arnhem blijft betrokken omdat er een uitkering wordt aangevraagd.

Gemeentelijke nazorg met goede kennis van de behoeften van ex-gedetineerden uit het buitenland

De ex-gedetineerden die uit het buitenland komen blijken extra behoeften te hebben op het gebied van verwerking van trauma door detentieschade en langdurige afstand tot Nederland. Het is belangrijk dat de gemeentelijke nazorg voldoende kennis heeft van deze behoeften.

- De VNG verzorgt daarom scholing voor de gemeentelijke nazorg en nodigt Bureau Buitenland uit om informatie te geven over de behoeften van ex-gedetineerden uit het buitenland. Dit kan uitgebreid worden met informatiedeling door consulaire zaken van het Ministerie van Buitenlandse Zaken, Stichting Epafras of andere organisaties die actief zijn voor gedetineerden in het buitenland.
- Een andere mogelijkheid om ervoor te zorgen dat de gemeentelijke nazorg voldoende kennis heeft van de behoeften van de ex-gedetineerden is het clusteren van de gemeentelijke nazorg bij centrumgemeenten. Een voorbeeld is gemeente Arnhem. Deze gemeente fungeert als centrumgemeente waarbij één nazorgcoördinator contact onderhoudt met alle randgemeenten. Deze nazorgcoördinator heeft veel kennis en korte lijnen met de samenwerkingspartners. Een belangrijke factor voor succesvolle re-integratie.

Een goede landingsplaats is van belang voor re-integratie

Een landingsplaats biedt praktische hulp, erkenning en ondersteuning, heeft een goede samenwerking met de ketenpartners en kent de mogelijkheden voor huisvesting, toeleiding naar werk en zorg voorzieningen.

- Een inspirerend voorbeeld van een landingsplaats voor ex-gedetineerden die tijd nodig hebben om te re-integreren in Nederland is CurrentStart in Rotterdam. De organisatie CurrentStart is een uitzendorganisatie voor mensen die lang niet meer aan het werk zijn geweest en die weer aan de slag willen. Current Start kent verschillende onderdelen:

CurrentStart, CurrentWerkt en Current Academy. CurrentStart richt zich op het aanleren van vakkundige kennis en werknemersvaardigheden. CurrentWerkt koppelt werknemers aan opdrachtgevers. Current Academy verzorgt diverse cursussen en trainingen ([Currentstart](#), [Currentwerkt](#)). Current Start heeft ervaring met de re-integratie van ex-gedetineerden, waaronder ook ex-gedetineerden met een detentieverleden in het buitenland. Volgens de visie van Current Start is arbeid een middel om te resocialiseren.

Current Start is een landingsplaats waar de ex-gedetineerden worden opgevangen voordat ze worden uitgezonden naar een betaalde baan. Omdat bij aankomst in Nederland de vijf basisvoorwaarden uit het Bestuurlijk Akkoord nog niet altijd zijn geregeld, krijgen praktische zaken veel aandacht. Current Start werkt daarbij samen met een aantal ketenpartners zoals de DJI, 3RO en gemeenten en streeft naar een 'one-stopshop'. Dit betekent dat ketenpartners naar Current Start toekomen om de mensen te ondersteunen. De gemeente Rotterdam komt bijvoorbeeld twee keer per week bij CurrentWerkt voor regelzaken. De ex-gedetineerden worden begeleid door jobcoaches bij het weer opbouwen van een werkritme en conditie. CurrentWerkt maakt gebruik van ervaringsdeskundigen die een vertrouwensband opbouwen met de ex-gedetineerde, waardoor de motivatie om weer te gaan werken toeneemt. Voor meer informatie: [Currentstart](#)

- De gemeente Arnhem werkt samen met de woningbouwvereniging en Stichting de Instap om ex-gedetineerden uit het buitenland te voorzien van een eerste opvangplek. Dit wordt gerealiseerd middels de Van der Staaijgelden.³⁹ De gemeente heeft de beschikking over twee woningen met elk vier kamers. Verwijzing gebeurt via het Zorg en Veiligheidshuis door de gemeentelijke nazorg coördinator. Een belangrijke voorwaarde voor deelname aan deze opvangmogelijkheid is dat de ex-gedetineerde redelijk zelfredzaam is en hulpverlening accepteert. Een contra-indicatie is verslaving, psychiatrische problematiek, agressieproblematiek en/of de aard van het delict (bijvoorbeeld zeden). Hulpverlening en begeleiding wordt gegeven door vrijwilligers van Stichting de Instap. Ex-gedetineerden betalen huur. Het doel is om uiteindelijk door te stromen naar een reguliere woning. Ex-gedetineerden mogen er maximaal drie keer drie maanden (in totaal 9 maanden) blijven. Ze worden ondersteund op meerdere leefgebieden zoals het vinden van werk, regelen van vervolghuisvesting, het zoeken naar een huisarts, het in kaart brengen van schulden etc.
- De gemeente Den Haag werkt samen met het Leger des Heils en heeft een opvangplek gerealiseerd waar tien ex-gedetineerden tijdelijk kunnen wonen ter overbrugging naar een vervolghuisvesting. Deze plek wordt gerealiseerd middels de Van der Staaijgelden. De opvang wordt uitgevoerd door het Leger des Heils. De gemeentelijke nazorgcoördinator is degene die verwijst naar het Leger des Heils. Voorwaarde is dat er sprake is van multi-problematiek bij de ex-gedetineerde en niet alleen een huisvestingsprobleem. De ex-gedetineerde moet gemotiveerd zijn en begeleiding accepteren. De begeleiding wordt door de woonbegeleider van het Leger des Heils en de medewerker van de gemeentelijke nazorgcoördinatie Den Haag samen opgepakt. Het doel is doorstroming naar vervolghuisvesting. Dit kan reguliere huisvesting zijn, maar ook een maatschappelijke opvangplek vanuit bijvoorbeeld de WMO.
- Het inzetten van vrijwilligers kan een meerwaarde zijn voor het re-integratietraject van een ex-gedetineerde. Een voorbeeld is vrijwilligersorganisatie [De Instap](#). Zij bieden directe hulp

---

³⁹ Gemeenten kunnen gebruikmaken van de bijdrageregeling 'Begeleiden (ex-) gedetineerden voor Wonen en Werken'. Deze bijdrageregeling bestaat sinds 2014 en is voortgekomen uit een motie van Tweede Kamerlid Kees van der Staaij (vaak worden de middelen daarom ook 'Van der Staaij-gelden' genoemd). Deze regeling is bedoeld om trajecten op het terrein van wonen en werken voor ex-gedetineerden te stimuleren.

aan ex-gedetineerden in de vorm van een tijdelijke plek om te wonen en hulp bij het regelen van andere basisvoorzieningen. De Instap is verbonden aan de gemeente Arnhem. Hulp wordt geboden door gewone burgers wat bijdraagt aan geleidelijk meer maatschappelijke acceptatie. Stichting De Instap wordt gesubsidieerd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid, door de gemeente en door kerken.

Inhuur van reclassering door gemeenten

Ex-gedetineerden die in het buitenland hun straf hebben uitgezeten komen terug in Nederland zonder forensische zorgtitel en kunnen daardoor geen aanspraak maken op reguliere reclasseringsbegeleiding. Dat vindt alleen plaats in een justitieel kader. Voor kwetsbare mensen is deze begeleiding wel wenselijk. De reclassering heeft de expertise om met deze doelgroep om te gaan én heeft ervaring met de re-integratie van ex-gedetineerden. De gemeente kan de reclassering (op consultbasis of structureel) inhuren voor de gemeentelijke nazorg aan ex-gedetineerden.

- Een inspirerend voorbeeld is de Prison Gate Office (PGO) in de gemeenten Amsterdam, Veenhuizen en Arnhem. De PGO is een samenwerking tussen het Leger des Heils reclassering en DJI. De gemeente is opdrachtgever (gefinancierd vanuit de Van der Staaij gelden) en huurt het Leger des Heils reclassering in om deze taak onder de verantwoordelijkheid van de gemeente uit te voeren. De aanpak van de reclassering richt zich op het voorkomen van recidive en het beperken van overlast. Zij begeleidt de ex-gedetineerden vanaf enkele maanden voor vrijlating tot drie maanden na detentie. De Prison Gate Officer begeleidt de ex-gedetineerde naar huisvesting, passend werk, dagbesteding en het opbouwen van een positief sociaal netwerk. Reclasseringswerkers vervullen deze rol in opdracht van de gemeente, waarbij expertise over het realiseren van gedragsverandering bij ex-gedetineerden een belangrijke succesfactor is.⁴⁰ Voor kwetsbare ex-gedetineerden uit het buitenland kan dit een mogelijkheid zijn om toch begeleiding te ontvangen bij hun re-integratie in Nederland.

---

⁴⁰ E. Klein Hofmeijer, W. Jongebreur, J. Nijhuis, C. Peeters. Aansluiting tussen reclassering en sociaal domein. "Wie zorgt voor de lijm tussen de puzzelstukjes". Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2020.

5. Verantwoording

Dit project omvatte twee fases:

- Fase 1: In kaart brengen van knelpunten bij terugkeer en re-integratie na buitenlandse detentie.
- Fase 2: Verbeteren van hulp bij terugkeer en re-integratie na buitenlandse detentie.

5.1 Fase 1

Er is gestart met het verzamelen van documentatie over de terugkeer van ex-gedetineerden uit het buitenland. Dit betreft documentatie van en over Bureau Buitenland, het Bestuurlijk akkoord, relevante wetgeving, en literatuur over de terugkeer van ex-gedetineerden.

Interviews en enquêtes

Ter verdieping op de documentatie en literatuur is informatie verzameld van de diverse stakeholders. Dit betrof regio-coördinatoren van Bureau Buitenland, ex-gedetineerden, de VNG, nazorgcoördinatoren van gemeenten Breda en Leeuwarden, CurrentWerkt, afdeling consulaire zaken van Ministerie van Buitenlandse zaken en Stichting Epafra. Tevens zijn enquêtes gehouden onder nazorgcoördinatoren van de gemeenten en onder vrijwilligers van Bureau Buitenland.

➤ Bureau Buitenland

Voor de informatie van Bureau Buitenland is geput uit interviews van drie regio-coördinatoren van Bureau Buitenland. Verder is gebruik gemaakt van de documentatie van Bureau Buitenland. Daarnaast is er een enquête uitgezet onder alle vrijwilligers van Bureau Buitenland (n = 128), waarvan 82 hebben gereageerd. De vrijwilligers die gereageerd hebben op de enquête zijn iets meer mannen dan vrouwen. De jongste vrijwilliger is 33 jaar en de oudste is 77 jaar. De meeste vrijwilligers werken in West-Europa en Zuid-Europa. De overige vrijwilligers zijn mondiaal wijd verspreid, zowel binnen als buiten Europa. 72 % van de vrijwilligers werkt langer dan drie jaar als vrijwilliger. Gemiddeld vinden bezoeken door een vrijwilliger aan een gedetineerde één keer in de 6-8 weken plaats.

➤ Ex-gedetineerden

Er is op diverse manieren geprobeerd om in contact te komen met ex-gedetineerden uit het buitenland. Zo is er een advertentie geplaatst in de krant van Bonjo waarop één ex-gedetineerde heeft gereageerd. Via Bureau Buitenland is één respondent bereid geweest mee te werken. Ook is er een uitvraag gedaan via bestaande contacten met professionals die werkzaam zijn voor organisaties⁴¹ die te maken hebben met de doelgroep. Deze uitvraag heeft meerdere respondenten opgeleverd. Er is tevens een oproep geplaatst op LinkedIn met het verzoek aan professionals mogelijke respondenten naar ons te verwijzen. Hierop volgend is tevens een oproep op Twitter geplaatst. Dit heeft geen reactie opgeleverd.

Zeven ex-gedetineerden hebben geparticipeerd, vier vrouwen en drie mannen. Drie van hen zijn zonder strafoverdracht naar Nederland gekomen (drie mannen). De vrouwelijke respondenten zijn allen via een strafoverdracht (WETS/WOTS) naar Nederland overgeplaatst.

---

⁴¹ Exodus, De Binnenvest, Stichting Dutch & Detained, Stichting Lawyers across borders, CurrentWerkt, HVO Querido.

Hoewel dit onderzoek in eerste instantie was gericht op de groep Nederlandse burgers die na een buitenlandse detentie op eigen kracht zijn teruggekeerd naar Nederland, bleek het moeilijk deze groep te bereiken. Ex-gedetineerden die wilden vertellen over hun ervaring bleken veelal via de WETS- of WOTS-procedure naar Nederland te zijn gekomen. Ondanks dat zij niet in de oorspronkelijke doelgroep van het onderzoek vielen deelden zij waardevolle en bruikbare informatie voor het onderzoeksproject.

➤ Gemeentelijke nazorg

Voor een stakeholdersanalyse zijn interviews gehouden met de portefeuillehouder nazorg ex-gedetineerden van de VNG en twee nazorg coördinatoren van de gemeente Leeuwarden en Breda. Tevens is een enquête uitgezet onder alle gemeentelijke nazorg coördinatoren. In totaal hebben 18 nazorg coördinatoren gereageerd. Vervolgens zijn aanvullend nog korte telefonische interviews gehouden met zes nazorgcoördinatoren.

➤ Overige organisaties

Verder is aanvullend informatie opgehaald van Stichting Epafras, CurrentWerkt, Consulaire dienst van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Stichting Lawyers across Borders.

Analyse

De gegevens uit de interviews en de enquêtes zijn geanalyseerd. Aan de hand van deze informatie is een eerste versie van de client journey gemaakt. Deze clientjourney volgt het traject van een persoon vanaf detentie in het buitenland tot re-integratie in Nederland. Alle mogelijke stappen worden in deze client journey langsgelopen. Aan de hand van deze stappen zijn de knelpunten geïnventariseerd, deze zijn geclusterd en samengevat. Verder zijn de vragen die nog niet zijn beantwoord aan de clientjourney gevoegd. Het onderzoek leverde meerdere wensen op en ook die zijn toegevoegd aan de eerste versie van de client journey.

Als voorbereiding op fase 2 hebben we een conclusie geformuleerd op basis van de verzamelde data. In deze conclusie zijn thema's benoemd die tevens verkenningsrichtingen zijn naar mogelijke verbeteringen van het traject dat de ex-gedetineerde doorloopt tijdens de terugkeer naar Nederland en de re-integratie die daar op volgt en vormden daarmee het startpunt van fase 2:

- Zelfredzaamheid, verwachtingen, behoefte aan continuïteit begeleiding
- Ontbreken gedwongen kader in Nederland bij kwetsbare ex-gedetineerden
- Informatievoorziening aan gedetineerden in het buitenland
- Benaderbaarheid/vindbaarheid/ taakopvatting gemeente
- Rol van het netwerk

5.2 Fase 2

In de tweede fase is de clientjourney, met de vragen en knelpunten voorgelegd aan de verschillende stakeholders. In een dialoogsessie met aanwezigen is een tweetal thema's verkend:

Thema 1: in contact komen met de doelgroep:

- Benaderbaarheid (van nazorg gemeente)/Vindbaarheid/Taakopvatting gemeente
- Informatieverstrekking aan gemeente
- Inzet netwerk

Thema 2: Continuïteit in proces van re-integratie:

- Landingsplek (mogelijk met forensische zorg indicatie)

- Zelfredzaamheid/verwachtingen/behoefte ex-gedetineerde
- Informatieoverdracht
- Rol formeel en informeel netwerk

Van deze dialoogsessie is een verslag gemaakt. Per onderwerp zijn de adviezen en inspirerende ideeën verzameld en geordend bij de wensen en knelpunten.

Vervolgens zijn de meest haalbare aanbevelingen uitgeschreven en voorzien van inspirerende voorbeelden.

Bijlage 1 Geraadpleegde documenten

Artikelen

M. van Hall & L. Cleofa-Van Zwet, Recidive na verblijf in buitenlandse detentie. Een studie onder teruggekeerde gedetineerden in Nederland, *PROCES* 2020, 99(5), pp. 318-330.

E. Klein Hofmeijer, W. Jongebreur, J. Nijhuis, C. Peeters. *Aansluiting tussen reclassering en sociaal domein. "Wie zorgt voor de lijm tussen de puzzelstukjes"*. Ministerie van Justitie en Veiligheid, 2020.

F.B.A.M. Hofstee-Van der Meulen, *Detained Abroad*, Den Bosch: Uitgeverij BOXPress, 2015.

B. Vogelvang, I. Heemskerk & H. Althoff, *Geronseld, gegokt, gepakt en gesteund. De praktijk en de legitimering van het werk van Reclassering Nederland met in het buitenland gedetineerde Nederlanders*, Den Bosch/Utrecht: Avans/Reclassering Nederland, 2015.

Bestuurlijk akkoord

Ministerie van Binnenlandse zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Gemeenten., 'Kansen bieden voor re-integratie'. Bestuurlijk Akkoord Re-integratie van (ex-) justitiabele burgers, 2019.

Ministerie van Binnenlandse zaken, Ministerie van Veiligheid en Justitie, Vereniging Nederlandse Gemeenten. "Kansen bieden voor re-integratie in de praktijk" Handreiking Bestuurlijk Akkoord nazorg ex-gedetineerden. Re-integratie van (ex)-gedetineerde burgers. augustus 2021.

Staatscourant. Nr. 47107 23 november 2021 Beleidskader bijdrageregeling begeleiden van ex-gedetineerden voor wonen en werken 2022, Dienst Justitiële Inrichtingen.

Brochures Bureau Buitenland

Reclassering Nederland (z.d.) Return, straks terug naar Nederland. Regel het nu!

Reclassering Nederland (2020). Bureau Buitenland Reclassering houdt niet op bij de grens. Alles over het werk van Bureau Buitenland brochure.

Bureau Buitenland Gedetineerdenbegeleiding. Terugkeerfolder.

Bureau Buitenland Buitenlandse detentie en nazorg. Informatieblad Ketenpartners, april 2015

Bureau Buitenland Informatieblad reclasseringsvrijwilligers. Wat moet u doen als u bezoek wilt ontvangen van een reclasseringsvrijwilliger?

Bureau Buitenland. Opgepakt in het buitenland Wat nu? Wat doet Bureau Buitenland.

Bureau Buitenland Straks terug naar Nederland. Regel het nu! Informatie en tips voor gedetineerden in buitenlandse gevangenissen.

Bureau Buitenland Jaarverslag 2018.

Bureau Buitenland Jaarverslag 2019, Gedetineerde Nederlanders wereldwijd in beeld.

Bureau Buitenland Jaarverslag 2020, Blijven bereiken, binden en bewegen. Gedetineerde Nederlanders wereldwijd in beeld.

Bureau Buitenland Jaarverslag 2021, Beter blijven bereiken, binden en bewegen -Ondersteuning van Nederlandse gedetineerden in het buitenland. Gedetineerde Nederlanders wereldwijd in beeld.

Bureau Buitenland Vrijwilligersbeleid.

Brochures Ministerie Buitenlandse Zaken

Ministerie van Buitenlandse Zaken (2020). Gearresteerd in het buitenland.

Ministerie van Buitenlandse Zaken (z.d.) SUWI factsheet.

Tijdschrift

Comeback. Tijdschrift voor gedetineerden in het buitenland.

Bijlage 2 Lijst van organisaties

3RO

Staat voor de drie reclasseringsorganisaties, te weten Reclassering Nederland (RN), de Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG) en het Leger des Heils Jeugdzorg & Reclassering. Zij voeren in Nederland de reclasseringsactiviteiten uit.

Bonjo

Behartigt de belangen van gedetineerden en ex-gedetineerden in Nederland. Bonjo biedt praktische ondersteuning en produceert en verspreidt de Bonjo krant.

[Bonjo](#)

Bureau Buitenland van Reclassering Nederland

Bereidt gedetineerden in het buitenland voor op hun terugkeer naar Nederland. Begeleidt gedetineerden tijdens buitenlandse detentie en biedt ondersteuning door informatie en advies te geven aan gedetineerden en hun netwerk. Vrijwilligers van Bureau Buitenland bezoeken de gedetineerden. Bureau Buitenland organiseert o.a. thema- en thuisfrontbijeenkomsten voor het sociale netwerk waarbij nazorg een onderwerp is. Verstuurt het praktisch handboek "Return" aan gedetineerden in het buitenland en contactpersonen.

[Reclassering | Bureau Buitenland - Reclassering Nederland](#)

CurrentWerkt en CurrentStart

Uitzendorganisatie die mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt (voornamelijk mensen met een detentie-achtergrond) toe leidt naar werk. Biedt intensieve begeleiding, opleiding en coaching van de kandidaten om (weer) onderdeel te worden van de maatschappij. CurrentStart biedt opleidings- en re-integratie-trajecten vanuit een zogenaamde landingsbaan aan: een plek waar mensen kunnen landen, aarden en weer arbeidsfit worden gemaakt.

[Uitzendorganisatie bemiddelt ex-gedetineerden | CurrentWerkt; Currentstart](#)

Dienst justitiële inrichtingen (DJI)

Voert namens het ministerie van Justitie en Veiligheid straffen en vrijheidsbenemende maatregelen uit die door de rechter zijn opgelegd. Alle justitiabelen vallen onder de verantwoordelijkheid en zorg van DJI. Bereidt met de justitiabele en ketenpartners de terugkeer in de maatschappij voor.

[Over DJI | dji.nl](#)

Divisie Individuele Zaken Internationale Overdracht strafvonnisen (IOS)

Is onderdeel van DJI (Dienst justitiële Inrichtingen). Verwerkt verzoeken tot strafoverdracht en voert de strafoverdracht uit op grond van het Verdrag Overbrenging Gevonniste Personen (VOGP). Het VOGP voorziet in de procedure van omzetting en voortzetting. Op basis van dit verdrag kan het vonnis met een gevangenisstraf worden overgedragen van gedetineerden die niet zijn gedetineerd in het land waar zij wonen en leven. Verder is in de Europese landen de Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties (WETS) van kracht en in de overige landen de Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnisen (WOTS).

[Strafoverdracht \(WOTS en WETS\) | Justitiabelen | dji.nl](#)

Gemeentelijk nazorg coördinator

Is werkzaam bij de meeste gemeenten in Nederland en helpt en biedt ondersteuning aan ex-gedetineerden bij de terugkeer in de maatschappij na detentie en bij het regelen van hun basisvoorwaarden voor re-integratie.

[Re-integratie van ex-gedetineerden | VNG](#)

Gevangenzorg Nederland

Is een christelijke vrijwilligersorganisatie die zich inzet voor en hulp biedt aan (ex-)gevangenen, tbs-patiënten en de achterblijvers.

[Gevangenzorg Nederland | Geloof in herstel](#)

Leger des heils Jeugdbescherming & Reclassering (LJ&R)

Is een van de drie reclasseringsorganisaties in Nederland. Ondersteunt (ex)gedetineerden bij hun terugkeer in de maatschappij. LJ&R is onderdeel van het Leger des Heils. Dit biedt o.a. maatschappelijke opvang, verslavingszorg en ambulante begeleiding.

[Wat doet het Leger des Heils?](#)

Ministerie van Buitenlandse zaken/Nederlandse ambassade of consulaat in het buitenland

De Nederlandse ambassades, consulaten en honorair consuls in het buitenland zijn onderdelen van het ministerie van Buitenlandse Zaken en van de Nederlandse overheid. Een ambassade of consulaat is de vertegenwoordiging (kantoor) van Nederland (plus Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Caraïbisch Nederland) in het buitenland. De Nederlandse vertegenwoordigingen behartigen de belangen van alle Nederlanders in de wereld en dus ook de belangen van Nederlandse gedetineerden. Bij deze Nederlandse ambassades of consulaten werken consulaire medewerkers, zij geven consulaire bijstand.

[Ambassades, consulaten en overige vertegenwoordigingen | Rijksoverheid.nl](#)

PrisonLaw

Helpt Nederlanders in buitenlandse detentie met juridische bijstand. Is actief in veel landen in Noord-Amerika, Zuid-Amerika, Azië en Europa.

[||||| PrisonLAW ||||| - Respect for the rights of prisoners](#)

Stichting Dutch & Detained

Verleent juridische ondersteuning aan Nederlanders die in het buitenland zijn gedetineerd. Richt zich op zorglanden (landen waar de detentie-omstandigheden te kort schieten) en niet-EU landen.

[Dutch&Detained – Legal assistance to Dutch detainees abroad \(dutchdetained.com\)](#)

Stichting Educatie achter buitenlandse tralies

Is een vrijwilligersorganisatie die Nederlandstalig afstandsonderwijs verzorgt voor in het buitenland gedetineerde Nederlanders en dat onderwijs vanuit Nederland begeleidt.

<https://eabt.nl/nl/>

Stichting Epafra

Biedt geestelijke verzorging waarbij het levensverhaal centraal staat. Vrijwilligers bezoeken gedetineerde Nederlanders in buitenlandse gevangenissen en bieden geestelijke zorg en steun.

[Over ons - Epafra](#)

Stichting Exodus Nederland

Is een landelijke forensische zorgorganisatie. Exodus biedt opvang en begeleiding aan (ex-)gedetineerden en hun familieleden.

[Exodus hulp na detentie](#)

Stichting Inlichtingenbureau van de Nederlandse gemeenten

Faciliteert digitale gegevensuitwisseling tussen gemeenten en instanties. Het biedt ondersteuning aan gemeenten bij hun (wettelijke) taken op gebied van Werk en Inkomen, Onderwijs, Belastingen, Zorg en Schuldhulpverlening en Beslaglegging.

[Wat doet het Inlichtingenbureau?](#)

Stichting Lawyers Across Borders

Biedt juridische ondersteuning aan Nederlandse gedetineerden in het buitenland. Het is actief in de zogenaamde niet-zorglanden, Australië, Nieuw-Zeeland, Japan, Singapore, Canada en Nederlandse Antillen.

[Lawyers across Borders | Juridische ondersteuning in het buitenland](#)

Stichting Luchthavenpastoraat op Amsterdam Airport Schiphol

Biedt opvang, hulp en emotionele steun aan passagiers. Het pastoraat staat mensen bij die moeilijkheden ervaren op Schiphol.

[Luchthavenpastoraat – Amsterdam Airport Schiphol \(airportchaplaincy.nl\)](#)

Stichting Verslavingsreclassering GGZ (SVG)

Begeleidt mensen die door een verslaving en/of psychische problemen in aanraking zijn gekomen met justitie. De SVG begeleidt en controleert en werkt aan herstel, zodat deze mensen hun leven weer op orde krijgen en niet recidiveren.

[SVG Verslavingsreclassering](#)

Schiphol Social Work

Biedt hulp aan dak- en thuislozen en andere kwetsbare mensen op Schiphol (ook aan ex-gedetineerden die uit het buitenland terugkeren en aankomen op Schiphol) die hulp of zorg nodig hebben. Schiphol Social Work biedt begeleiding naar een plek waar ze hulp, zorg en eventueel onderdak kunnen krijgen.

<http://schipholsocialwork.nl/>

Reclassering Nederland (RN)

Is een onafhankelijke organisatie die reclasseringstaken uitvoert. De RN houdt toezicht op en begeleidt mensen die verdacht of veroordeeld zijn van een strafbaar feit met als doel re-integratie in de samenleving en voorkomen van terugval in crimineel gedrag.

[Reclassering Nederland | Wat wij doen - Reclassering Nederland](#)

Thuisfront

De thuisblijvers, diegenen die thuis achterblijven uit het sociale netwerk van een persoon die in detentie (zowel in Nederland als in het buitenland) verblijft.

Vereniging Humanitas

Is een landelijke vrijwilligersorganisatie en biedt praktische hulp, tips, vriendschappelijk contact en een luisterend oor, met als doel mensen op eigen kracht aan hun toekomst te laten werken.

[Vereniging Humanitas](#)

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG)

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) verbindt alle gemeenten in Nederland en de overzeese gebieden. De basis wordt gevormd door de pijlers kennisdeling, belangenbehartiging en dienstverlening.

[VNG | Vereniging van Nederlandse Gemeenten](#)

Afkortingen

BIJ	Bestuurlijke Informatie Justitiabelen
BRP	Basisregistratie Personen
BZ	Ministerie van Buitenlandse Zaken
D&D	Stichting Dutch & Detained
DJI	Dienst Justitiële Inrichtingen
D&R plan	Detentie- en re-integratieplan
EU	Europese Unie
GGZ	Geestelijke gezondheidszorg
ID	Identiteitskaart
INJUS	Informatieportaal Justitiabelen
IOS	Internationale Overdracht strafvonnissen
JenV	Ministerie van Justitie en Veiligheid
LAB	Stichting Lawyers Across Borders
LJ&R	Leger des heils Jeugdbescherming & Reclassering
LVB	Licht verstandelijke beperking
Pbw	Penitentiaire beginselenwet
PGO	Prison Gate Office
PM	Penitentiaire Maatregel
PI	Penitentiaire Inrichting
RN	Reclassering Nederland
SUWI	Wet structuur uitvoeringsorganisatie werk en inkomen
SVG	Stichting Verslavingsreclassering GGZ
WETS	Wet wederzijdse erkenning en tenuitvoerlegging vrijheidsbenemende en voorwaardelijke sancties
WLZ	Wet Langdurige Zorg
WMO	Wet maatschappelijke ondersteuning
WOTS	Wet overdracht tenuitvoerlegging strafvonnissen
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VOGP	Verdrag Overbrenging Gevonniste Personen
3RO	drie reclasseringsorganisaties